

พระพุทธศาสนากับการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทย

ดร.ชาลิต ไทลรินทร์

บทนำ

สังคมมนุษย์ ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่มีความเชื่อ ความคิด อุดมคติ ศาสนา คติและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การที่มนุษย์มารวมกันอยู่ภายในอาณาเขตเดียวกัน จึงทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องหาการปกครองที่เหมาะสมมาใช้ในสังคม เพื่อให้สังคมนั้นๆ ดำเนินไปได้ด้วยดี คือมีความสงบเรียบร้อย มีความยุติธรรม มีความสามัคคี ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม หากสังคมที่มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย ไม่มีการนำการปกครองที่เหมาะสมมาใช้แล้ว ก็อาจทำให้สังคมนั้นประสบกับความสับสนยุ่งเหยิง เกิดความแตกแยก แย่งชิงผลประโยชน์ตามมาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังที่ปรากฏในสังคมต่างๆ การปกครองที่เหมาะสมจึงเป็นที่ต้องการของทุกๆ สังคมในปัจจุบัน เพราะถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ได้มาซึ่งการมีเสถียรภาพทางสังคมและการนำสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ความผาสุก การบริหารและการปกครองของสังคมในอดีตมีความสัมพันธ์กับศาสนาอย่างใกล้ชิด มีการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน ศาสนาจึงเป็นที่มาของอุดมการณ์และรูปแบบเดียวกัน เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการธำรงรักษาความชอบธรรมของการปกครองและการยอมรับของประชาชนที่มีต่อผู้ปกครอง

1. พระพุทธศาสนากับการปกครองระบอบประชาธิปไตยไทย

พระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นส่วนพระธรรม คือคำ

สอนและพระวินัย คือ คำสั่ง มีคุณค่าต่อการปกครองทั้งในด้านการปกครองตนเอง การปกครองหมู่คณะ และการปกครองประเทศหรือสังคมโดยส่วนรวม ตลอดจนการปกครองโลกอยู่มาก กล่าวคือ มุ่งส่งเสริมให้บุคคลหมั่นสำรวจ ฝึกฝน ปรับปรุง เคารพ ควบคุม บังคับภายใน คือ จิตใจ เชื้อมั่นรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นการปกครองตนเอง รู้จักธรรมชาติและความต้องการของผู้อื่น ใช้พระคุณควบคู่กับการใช้พระเดช เป็นการปกครองหมู่คณะและปกครองประเทศหรือสังคมโดยส่วนรวม ตลอดมีการใช้ธรรมเป็นโลกบาล คือ หิริและโอตตปปะ ซึ่งเป็นธรรมปกครองโลก สังคมไทยได้รับอิทธิพลคำสอนของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการบริหารและการปกครอง โดยเฉพาะที่นำมาจากคัมภีร์ชาดก เช่น ทศพิธราชธรรม ซึ่งเป็นธรรมของพระราชา ผู้นำ ผู้ปกครองโดยตรง เมื่อมองในแง่รัฐศาสตร์ ก็คือหลักแห่งการบริหารและการปกครองกายและใจ ซึ่งเมื่อนำมาปฏิบัติตามแล้วจะทำให้ชีวิตดำเนินไปในแนวทางที่ถูกต้องและก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเองและสังคม

1.2. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาเอกของโลกที่มีหลักคำสอนอันเปรียบเสมือนห้วงมหานทีแห่งสรรพศาสตร์ จึงมิใช่เพียงแค่ว่าเป็นปรัชญาหรือทฤษฎีเท่านั้น หากแต่ยังมีเนื้อหาครอบคลุมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความนึกคิดแทบทุกด้านและที่สำคัญพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการกระทำ (กรรม วาท และกิริยาวาท) เป็นศาสนาแห่งความเพียร

พยายาม (วิริยวาท) ไม่ใช่ศาสนาแห่งการอ่อนน้อม
ปรารถนา หรือศาสนาแห่งความห่วงหวังกังวล การ
สั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้าทรงมุ่งผลในทางปฏิบัติ
ให้ทุกคนจัดการกับชีวิตที่เป็นอยู่จริงๆ ในโลกนี้

คำว่า “พระพุทธศาสนา” แยกได้เป็น 3 คำ คือ
คำว่าพระ แปลว่าประเสริฐ ดีเลิศ คำว่าพุทธะ แปล
ว่า ผู้รู้-ผู้ตื่น-ผู้เบิกบานในที่นี้หมายถึงท่านผู้ตรัสรู้
อริยสัจ 4 อย่างถ่องแท้ คำว่า ศาสนา แปลว่าความรู้
หรือองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าวิจัย ซึ่ง
เป็นกิจกรรมของมนุษย์อย่างหนึ่งที่มีอยู่อย่าง
เป็นระบบในความที่น่าจะเป็นไปได้ เมื่อรวมกันแล้ว
ได้ความหมายว่าองค์แห่งความรู้ของผู้รู้-ผู้ตื่น-ผู้เบิกบาน
อย่างประเสริฐ

ในบรรดาองค์แห่งความรู้ทั้งหมดนั้นเป็นความ
รู้ที่พระพุทธเจ้าทรงศึกษาค้นคว้าวิจัยด้วยพระองค์
เองจนสามารถกำหนดเป็นทฤษฎีแห่งความรู้ต่างๆ
มากมาย ในที่นี้จะแบ่งลักษณะความรู้ที่พระพุทธเจ้า
ทรงสั่งสอนเพียงแค่น้อยนิดเท่านั้น แบ่งออกเป็น 3
ลักษณะ ดังนี้

1. คำสอนที่ทรงค้นพบใหม่ เช่น อริยสัจ ปฏิจจ
สมุปบาท เป็นต้น

2. คำสอนที่ทรงปฏิรูประบจากลัทธิ ศาสนาเดิม
เช่น การทำบุญที่จะได้รับผลสมบุญจะต้องทำกับ
ผู้เป็นพรหมณ์โดยกำเนิดหรือบริสุทธิตดโดยตระกูล
พระองค์ทรงปฏิรูปโดยให้ทำกับปฎิคาหก (ผู้รับ) ที่
มีศีลบริสุทธิ์มีคุณธรรมและทาก (ผู้ถวายหรือผู้ให้)
จะต้องมีความบริสุทธิ์ใน 3 กาล คือ ก่อนให้-ขณะ
กำลังให้-หลังจากให้แล้ว

3. คำสอนที่ทรงปฏิวัติ เช่น การฆ่าสัตว์บูชายัญ
จัดเป็นมหามงคลอย่างยิ่ง สามารถบันดาลให้ตน
สำเร็จตามปรารถนา พระองค์ทรงเห็นตรงกันข้าม
ว่าการฆ่าเป็นบาปทั้งสิ้น ความรู้ในพระพุทธศาสนา
แม้จะมากมาย ถึงกระนั้นก็ตามพระพุทธศาสนามี

เป้าหมายสูงสุดอยู่ที่พระนิพพาน คือการหลุดพ้นจาก
การเวียนว่ายตายเกิด ดังนั้นการบรรลุนิพพานก็คือ
การเข้าถึงความดับทุกข์โดยสิ้นเชิง และบรรลุความ
สุขอย่างสูงสุด จิตของผู้บรรลุนิพพานย่อมมีความ
สะอาดสว่างและสงบตลอดเวลาที่มีชีวิตอยู่และเมื่อ
ดับขันธแล้วก็เป็นการสิ้นทุกข์ ไม่กลับมาเวียนว่าย
ตายเกิดในวัฏสงสารอีกต่อไป เมื่อนมนุษย์ไม่สามารถ
เข้าสู่เป้าหมายอันสูงสุดได้อย่างรวดเร็วทางพระพุทธ
ศาสนาจึงได้กำหนดอรรถะ หรือประโยชน์ที่เป็น
เป้าหมายหลักและเป้าหมายรองเอาไว้ เพื่อเป็นหลัก
ในการดำเนินชีวิตและเป็นที่ยึดมั่นสำหรับมนุษย์เอา
ไว้ 3 ระดับ ดังนี้

1. **ทิฏฐิธัมมิกัตถะ** จุดหมายขั้นตาเห็น หรือ
ประโยชน์ปัจจุบัน เช่นมีสุขภาพที่ดี มีเงินใช้และมีงาน
ทำ มีสถานภาพที่ดีและมีครอบครัวที่ผาสุก เป็นต้น

2. **สัมปรายิกัตถะ** จุดหมายขั้นเลยตาเห็นหรือ
ประโยชน์เบื้องหน้า เช่น ความอบอุ่นสบายซึ่งสุขใจ
ความภาคภูมิใจ ความอึดใจ ความแก้แค้นล้างแค้นใจ
และความโล่งจิตมั่นใจ เป็นต้น

3. **ปรมาตถะ** จุดหมายสูงสุดหรือประโยชน์อย่างยิ่ง
เช่น ไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม ไม่ผิดหวังและเศร้า มี
ความปลอดภัยโปร่งสงบและเป็นอยู่ด้วยปัญญา เป็นต้น

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่มีเหตุและผล
เป็นศาสนธรรมว่าโดยแม่บทอันเป็นหลักการใหญ่ที่
เรียกว่าปาพจน์ มี 2 อย่างคือ พระธรรมกับพระวินัย
ว่าโดยปิฎกซึ่งเป็นคัมภีร์หลักของศาสนามี 3 คือ
พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก
ว่าโดยหัวข้อที่เรียกว่าธรรมขันธ์มี 84,000 พระธรรมขันธ์

1.3. ความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย
ด้วยชนชาติไทยได้นับถือและยกย่องเทิดทูนเป็น

สธนะแห่งชีวิต สืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของชาติส่วนใหญ่ มีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา

องค์พระมหากษัตริย์ซึ่งทรงเป็นพระประมุขของชาติทุกๆ พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงดำรงอยู่ในฐานะเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงยกย่องเชิดชูพระพุทธศาสนาตลอดมาตั้งแต่อดีตอันยาวนาน จวบจนกาลปัจจุบัน อันแสดงให้เห็นเป็นประจักษ์ว่าพระพุทธศาสนาได้สถิตสถาพรเป็นมิ่งขวัญของชาติไทยตลอดมาทุกยุคทุกสมัย

กล่าวได้ว่าชาติไทยได้มีความเจริญมั่นคง ดำรงเอกราชอธิปไตยสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่โบราณกาล จวบจนกาลปัจจุบัน ก็ด้วยคนไทยทั้งชาติยึดมั่นอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีความเคารพบูชาพระรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสธนะ พระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อชีวิตของชาวไทย โดยมีส่วนเสริมสร้างอุปนิสัยของคนในชาติให้รักความสงบ มีความเสียสละ แกล้วกล้า อาจหาญ รอบรู้ฐานะ อุตสาหะ มีความรักและยึดมั่นอยู่ในสามัคคีธรรม

โดยที่พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยดังกล่าวนี ชาวไทยส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 95 ของประชากรทั้งประเทศเป็นพุทธศาสนิกชน เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนามีอิทธิพลเป็นอันมากต่อความเชื่อ และความประพฤติ หรือการดำรงชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่

หากมองดูสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าแม้ชาวไทยเราส่วนใหญ่จะเป็นพุทธศาสนิกชน ดังกล่าวแล้ว แต่ส่วนใหญ่มักเป็นกันตามจารีตประเพณี หรือเป็นพุทธศาสนิกชนตามสำมะโนครัว มักไม่ค่อยได้มีโอกาสได้เรียนรู้ ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาได้เท่าที่ควร ทั้งนี้ย่อมสืบเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน

1.4. ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับสังคมไทย

พระพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติและอยู่เคียงคู่กับชาติไทยมาโดยตลอด ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญต่อสังคมไทย พอสรุปได้ดังนี้

1). พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนไทยเพราะคนไทยนำหลักธรรมมาประพจน์ปฏิบัติในชีวิตประจำวันและลักษณะนิสัยของคนไทยมีจิตใจที่ดีงามในทุกๆ ด้าน มีความเป็นมิตรกับทุกคนเป็นต้น

2). พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการปกครองประเทศ กษัตริย์ทุกพระองค์ของไทยได้นำเอาหลักธรรมพระพุทธศาสนาไปใช้ในการปกครองประเทศ เช่น ทศพิธราชธรรม ตลอดมา หรือใช้หลัก “ธรรมาธิปไตย” และหลักอุปาริหานิยธรรม เป็นหลักในการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น

3). พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจเนื่องจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนามุ่งเน้นให้เกิดความรักความสามัคคีกัน มีความเมตตากรุณาต่อกัน เป็นต้น จึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของชนชาวไทยให้มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน

4). พระพุทธศาสนาเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย ด้วยวิถีชีวิตของคนไทยผูกพันกับพระพุทธศาสนา จึงเป็นกรอบในการปฏิบัติตนตามหลักพิธีกรรมต่างๆ เช่น การบวช การแต่งงาน การทำบุญเนื่องในพิธีการต่างๆ การปฏิบัติตนตามประเพณีในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น ซึ่งเป็นส่วนที่ก่อให้เกิดวัฒนธรรมไทยจนถึงปัจจุบัน

5). พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นสถาบันหลักของสังคมไทย พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สังคมไทยส่วนใหญ่ผู้นับถือ และสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญของวิถีชีวิตของคนไทย พระพุทธศาสนาจึงมีความ

สำคัญในด้านต่างๆ ทั้งด้านการศึกษา ด้านสังคมและด้านศิลปกรรม

6). พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนไทยผูกพันอยู่อย่างแนบแน่นกับพระพุทธศาสนา ซึมแทรกผสมผสานอยู่ในแนวความคิด จิตใจและกิจกรรมแทบทุกก้าวของชีวิตโดยตลอดเวลายาวนาน โดยยังคงเนื้อหาสาระเดิมที่บริสุทธิ์ไว้ได้ก็มี ถูกดัดแปลงเสริมแต่งตลอดจนปนเปื้อนกับความเชื่อถือนับถือและข้อปฏิบัติสายอื่นหรือผันแปรในด้านเหตุอื่นๆ จนผิดเพี้ยนไปจากเดิมก็มาก

7). พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นเอกลักษณ์ของชาติการที่พระพุทธศาสนาอยู่กับคนไทยมาช้านาน จึงก่อให้เกิดการซึมซาบเอาหลักปฏิบัติของพระพุทธศาสนาให้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ก่อให้เกิดความเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยที่ไม่เหมือนกับชาติอื่นๆ ที่เป็นเอกลักษณ์เด่น ได้แก่ รักความเป็นอิสระและความมีน้ำใจไมตรี

8). พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นมรดกของชาติมีหลักฐานทางคัมภีร์และศาสนาวัตถุ ซึ่งนักประวัติศาสตร์โบราณคดีเชื่อว่า พระพุทธศาสนาได้เข้ามาเผยแพรในดินแดนสุวรรณภูมิก่อน พ.ศ. 500 แต่ศรัทธาความเชื่อของปวงชนก็เป็นไปตามยุคสมัย พระพุทธศาสนาจึงรุ่งเรืองและเสื่อมลงตามกาลสมัยด้วย จนกระทั่งพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ได้สถาปนากรุงสุโขทัยและรับเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ครั้นราว พ.ศ. 1836 พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้อาราธนาพระสงฆ์ลังกาวงศ์จากนครศรีธรรมราชไปกรุงสุโขทัยและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาจนมั่นคงยืนนานมาในปัจจุบันนี้

9). พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรมชนชาติหนึ่งๆ นอกจากมีหน้าที่ต้องพัฒนาประเทศชาติของตนเองแล้ว ก็พึงมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และส่งเสริมอารยธรรมโลกด้วย

ชนชาติไทยเป็นชนชาติที่เก่าแก่มาชนชาติหนึ่ง มีวัฒนธรรมที่เจริญก้าวหน้าอย่างสูงมาตลอดเวลายาวนาน จึงได้มีส่วนร่วมในการสร้างเสริมอารยธรรมของโลกด้วย แม้ว่าจะอยู่ในขอบเขตที่ไม่กว้างนักส่วนร่วมที่ว่านี้ก็คือ ศิลปวัฒนธรรมไทย ซึ่งพัฒนาขึ้นมาจนมีแบบแผนเป็นของตนเอง อย่างที่เรียกว่ามีเอกลักษณ์ของความเป็นไทยเด่นชัด ศิลปวัฒนธรรมไทยเหล่านี้มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่

10). พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่โลกพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานอารยธรรมที่สำคัญของโลกดังได้กล่าวมาแล้ว พระพุทธศาสนายังช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่ชาวโลกได้ หากศึกษาในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนามีทั้งการสร้างสรรค อารยธรรมและสันติภาพแก่มวลมนุษย์ นั่นคือ พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในประเทศอินเดียหรือชมพูทวีป พระพุทธศาสนาได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมอินเดีย กล่าวคือสังคมอินเดียเคยนับถือพระพรหมเป็นเทพเจ้าสูงสุด ผู้สร้างผู้บันดาลทุกสิ่ง มีการบูชาัญญเทพเจ้า แล้วก็มีกำหนดสังคมมนุษย์เป็นวรรณะต่างๆ โดยชาติกำเนิด เป็นกษัตริย์ เป็นพราหมณ์ เป็นแพศย์ เป็นศูทร แล้วก็ถือว่าพราหมณ์เป็นผู้ที่ติดต่อสื่อสารกับเทพเจ้ากับพระพรหม เป็นผู้รู้ความต้องการของพระองค์ เป็นผู้รับเอาคำสอนมารักษา มีการผูกขาดการศึกษาให้อยู่ในวรรณะสูง คนวรรณะต่ำเรียนไม่ได้เป็นต้น เมื่อพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องเหล่านี้อย่างมากมาย เช่น เรื่องวรรณะ 4 พระพุทธศาสนาไม่ยอมรับ แต่ให้ถือหลักว่า “คนมิใช่ประเสริฐหรือต่ำทรามเพราะชาติกำเนิด แต่จะประเสริฐหรือต่ำทรามเพราะการกระทำ” แล้วก็ไม่ให้มัวหวังผลจากการอ้อนวอนบูชาัญญ สอนให้เปลี่ยนการบูชาัญญหรือเลิกการบูชาัญญ ให้หันมา

หวังผลจากการกระทำ นี่คือการ “ประกาศอิสรภาพของมนุษย์”

1.5. แนวคิดประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา

การศึกษาถึงแนวคิดประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตย โดยศึกษาข้อมูลที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ดังรายละเอียดดังนี้

หลักประชาธิปไตย คือการให้อำนาจแก่ประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน การให้อำนาจทั้งทางนิติบัญญัติ การบริหาร และด้านตุลาการ หลักการสำคัญของระบอบการเมืองที่ได้รับ ความศรัทธาเลื่อมใสจากประชาคมโลกอย่างแพร่หลาย มากที่สุดในปัจจุบันซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ

1).หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน (Popular Sovereignty) เพื่อแสดงออกถึงอำนาจในการปกครองของประชาชนโดยแท้จริง ประชาชนจะแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของโดยใช้อำนาจอำหนดตัวผู้ปกครอง และผู้แทนของตน รวมทั้งอำนาจในการถอดถอนในกรณีที่มีการใช้อำนาจโดยมิชอบ โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งของประชาชนอย่างอิสระเสรีแบบลับและทั่วถึง มีกำหนดเวลาที่แน่นอนในพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักอธิปไตย 3 ประการคือ

หลักอัตตอธิปไตย คือการเอาตนเป็นใหญ่

หลักโลกอธิปไตย คือการเอาโลกเป็นใหญ่

และหลักธรรมาธิปไตย คือการเอาหลักธรรมเป็นใหญ่ซึ่งพระพุทธศาสนามุ่งเน้นหลักธรรมาธิปไตยเป็นรูปแบบในการปกครองที่ดีที่สุด

2). หลักเสรีภาพ (Liberty) หมายถึง การที่บุคคลสามารถกระทำ หรืองดเว้นกระทำการสิ่งหนึ่ง

สิ่งใดตามที่ต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำหรือ งดเว้นการกระทำนั้นไม่ไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพ ของผู้อื่นที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายและไม่ เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน

ตามหลักพระพุทธศาสนา มีการกำหนดสิทธิ และหน้าที่ ไว้ในพระวินัยไว้อย่างชัดเจน เช่น การกำหนดบทบาทและหน้าที่ของสงฆ์ในการทำ ญัตติกรรม ทำด้วยสงฆ์จตุรวรรค คือ สงฆ์ 4 รูปขึ้นไป

ได้แก่ การสวดปาฏิโมกข์ ทำสังฆกรรม เป็นต้น การทำญัตติจตุตถกรรม ทำด้วยสงฆ์ปัญจวรรค คือ สงฆ์ 5 รูปขึ้นไป ได้แก่ การกรานกฐิน เป็นต้นและ ญัตติจตุตถกรรม ทำด้วยสงฆ์ 10 รูปขึ้นไป (ยกเว้น ในที่กัณดารที่หาพระสงฆ์ได้ยาก) ได้แก่ การอุปสมบท เป็นต้น นอกจากนั้นพระพุทธเจ้ายังให้หลักเสรีภาพ ในการคิด เช่น ชาวกาลามะ ในการที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อ ในกาลามสูตร 10 ประการ เช่น อย่าเชื่อเพียง เพราะเล่าสืบกันมา ฟังตามกันมา ข่าวลือ การอ้างตำรา หรือทฤษฎี เป็นต้น หากจะเชื่อต้องใช้ปัญญาพิจารณา ไตร่ตรองให้รอบคอบตามหลักของโยนิโสมนสิการ

3).หลักความเสมอภาค (Equality) คือ ใน ระบอบประชาธิปไตยเชื่อมั่นว่า หากมนุษย์มีโอกาส ที่เสมอภาคเท่าเทียมกันถึงแม้ว่าจะมีความสามารถที่ แตกต่างกันก็ตาม มนุษย์จะสามารถดำรงชีวิตที่ดีร่วม กันได้ ดังนั้นความเสมอภาคจึงหมายถึง ความเสมอ ภาคขั้นพื้นฐานที่ประชาชนในสังคมเดียวกันมีความ เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเดียวกันได้ในพระพุทธ ศาสนาจะเห็นได้อย่างชัดเจนในการให้ความเสมอ ภาคในเรื่อง วรรณะ เชื้อชาติ เช่น บุคคลไม่ว่าจะอยู่ วรรณะไหนก็สามารถเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาได้ และนับถือกันในเรื่องของพรชยา โดยไม่คำนึงว่าจะ อยู่วรรณะใด เชื้อชาติใด หลักความเสมอภาคในการ เคารพนับถือพระรัตนตรัย เป็นต้น

4).หลักการปกครองโดยกฎหมาย (Rule of Law) หลักการนี้มีขึ้นเพื่อมุ่งจะให้ความคุ้มครองแก่สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้ปกครองจะใช้อำนาจใดๆ ได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้ อีกทั้งการใช้อำนาจนั้นจะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเท่านั้น การจำกัดสิทธิเสรีภาพใดๆ ของประชาชนจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของกฎหมายเท่านั้นในพระพุทธศาสนามีพระวินัย ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายที่เป็นหลักปฏิบัติของสงฆ์ ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อห่มุ่คณะมีความสงบสุข ช่มคนชั่ว ปกป้องคนดีจนถึงเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม คือพระพุทธศาสนา เป็นต้น

5).หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule)การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน ดังนั้น ในการตัดสินใจใดๆ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดตัวผู้ปกครอง หรือการตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ จะต้องถือเอาเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ และเพื่อให้มั่นใจว่าการตัดสินใจนั้นสะท้อนถึงความต้องการของคนส่วนใหญ่อย่างแท้จริงก็ต้องให้ความเคารพและคุ้มครองเสียงข้างน้อยด้วย (Minority Right) ทั้งนี้ เพื่อประกันว่าฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้สิทธิในลักษณะพวกมากลากไปในพระพุทธศาสนา ก็ใช้หลักเสียงข้างมาก เป็นเครื่องตัดสิน เช่น การรับภิกษุ จะต้องมีการถามท่ามกลางสงฆ์ว่า พระภิกษุรูปใดสมควรได้รับผ้ากฐิน โดยมีการเสนอพระภิกษุรูปที่สมควรได้รับผ้ากฐิน หากพระภิกษุสงฆ์เห็นด้วยก็เปล่งวาจาพร้อมกันว่า “สาธุ” หรือหากภิกษุรูปใดทำผิดพระวินัย ก็มีการตัดสินที่เรียกว่า “เยภยยสิกา” คือ การระงับด้วยเสียงข้างมากลงมติ ทั้งอธิกรณ์และการระงับสงฆ์ส่วนใหญ่ และในการประชุมทำ

สังฆกรรมต่างๆ นั้น ต้องมีมติเป็นเอกฉันท์ หากมีข้อข้องใจมีสิทธิยับยั้ง (Veto) ได้ แม้เพียงพระภิกษุรูปเดียวหักท้วงสงฆ์ทั้งหมดก็ต้องฟัง ดังกรรมวาจาที่ว่า

“ยสสายสมโตขมติ...โสตุณหสส ยสส นขมติ โส ภาเสยย”

แปลว่า“ถ้ากรรมนี้ ชอบใจต่อท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นฟังเถิด ถ้าไม่ชอบใจต่อท่านผู้ใด ผู้นั้นฟังพูดขึ้น”

บทสรุป

พระพุทธศาสนาจึงเน้นการปกครองแบบธรรมาธิปไตยในหลักการปกครอง 3 ประเภท คือ อัตตาธิปไตย ธรรมาธิปไตย และโลกาธิปไตย เพื่อใช้เป็นหลักของความดี ความถูกต้อง ความเสมอภาค ใช้เป็นหลักในการปกครอง เพื่อให้สังคมส่วนรวมมีความเป็นปกติสุข ไม่มีการแบ่งพรรค แบ่งพวก หรือชนชั้นวรรณะ สีผิว ชาติ ตระกูล มีความสมานฉันท์ และคุ้มครองสิทธิของบุคคลทั่วไปให้ได้รับความเป็นธรรม ความเสมอภาคทางสังคมเท่าเทียมกัน หลักการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนาจึงยึดหลักการปกครองสายกลาง อหิงสา ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน ยึดหลักความถูกต้องเป็นหลัก คือหลักธรรมาธิปไตยนั่นเอง

ยอดคุณธรรมจริยธรรม

ทานัง สีลัง ปริจาคัง อาชชะวัง มัททะวัง ตะปัง
 อักโกธัง อวิหิงสญจะ ชันติญจะ อวิโรธะนัง
 การให้ปัน มีศีล เสียสละ ชื่อตรงนะ มีสุภาพ และเข้มแข็ง
 ไม่มีโกรธ ไม่เบียดเบียน อดทนแรง ทั้งไม่แข่ง ผูกโกรธ โทษใคร ๆ

ความไม่ยั่งยืน เป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่และแน่นอน
 ความยิ่งใหญ่ คือความไม่ยั่งยืน
 ชีวิตที่ยิ่งใหญ่ คือชีวิตที่อยู่ด้วย ทาน ศีล เมตตาและกตัญญู
 ชีวิตที่มีความดี อาจจะมีใช้ความยิ่งใหญ่
 แต่ชีวิตที่ยิ่งใหญ่ ต้องอาศัยคุณธรรมความดี เท่านั้น
 พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

บรรณานุกรม

- ช.ชา.มหาหังสชาดก 28/240/86
 พระสัทธัมมโชติกะธัมมาจริยปรมัตตโชติกะ. (2540). *มหาอภิธัมมัตถสังคหฎีกา*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
 พิสิฐ เจริญสุข. (2543). *ปภินธรรม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
 พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตรฐิตวณโณ). (2543). *การพัฒนาจิต*. พิมพ์ครั้งที่ 6. นครปฐม : โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย.
 ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). *พจนานุกรมสังคัมภีร์*. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์การพิมพ์.
 พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พศ.2542. (2546). กรุงเทพมหานคร : บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
 พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาบาลอังกฤษ-ไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2548). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วน จำกัดอรุณการพิมพ์.
 วิทย์ เทียงบุญธรรม. (2539). *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด.
 สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญสุขทมน). (2527). *พรหมวิหารธรรม*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บริษัทสหยา
 การพิมพ์ จำกัด.
 สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2529). *สารานุกรมพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
 มหามกุฏราชวิทยาลัย.